

Rapportage ruivangsten

Samenwerkingscollectief
ruivangsten

2020

Colofon

Refereren als
FBE Noord-Holland (2020). *Rapportage
ruivangsten 2020*. Samenwerkingscollectief
ruivangsten. Haarlem.

Informatie
FBE Noord-Holland
A Spaarne 17, 2011 CD Haarlem
E info@fbenoordholland.nl
I <https://fbenoordholland.nl/>

FBE Utrecht
A De Hooge Hoek 2-3, 3927 GG Renswoude
E secretariaat@fbeutrecht.nl
I <https://www.faanabeheereenheid.nl/utrecht/>

FBE Zeeland
A Postbus 46, 4460 BA Goes
E zeeland@faanabeheereenheid.nl
I <https://www.faanabeheereenheid.nl/zeeland/>

FBE Zuid-Holland
A Postbus 85881, 2508 CN Den Haag
E info@fbezh.nl
I <https://www.fbezh.nl/>

Eindredactie
Stichting Faanabeheereenheid Noord-Holland

Afbeeldingen
Shutterstock

Faanabeheereenheid
Zuid-Holland

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	1
1 Inleiding en uitvoering.....	2
1.1 Werkwijze.....	2
1.2 Ontheffingen.....	2
1.3 Werkgebied.....	4
2 Resultaten	6
2.1 Totaal aantal gevangen ganzen.....	6
Verdeling adult/juveniel.....	7
Vangsten brandganzen.....	8
Vangsten Canadese ganzen.....	9
Vangsten grauwe ganzen.....	10
Vangsten hybride en verwilderde ganzen.....	11
2.2 Vangstproces.....	12
Uitvoering.....	12
Groepsgrootte	12
Groepsgrootte gedurende het seizoen	13
3 Discussie.....	15
Schiphol.....	16
4 Conclusie.....	16
5 Aanbevelingen.....	17
4.1 Communicatie	17
4.2 Administratieve lasten	17
Literatuurlijst.....	18
Bijlagen	19

Bijlage 1: Gevangen ganzen per provincie.....	19
Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden	20
Bijlage 3: Kosten overzicht.....	21

Voorwoord

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Zeeland hebben in hun beleid vastgesteld hoe ze de schade die wordt aangericht door de aanwezige ganzenpopulatie willen beperken. Ook het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft beleid opgesteld hoe ze de vliegveiligheid op en rondom Schiphol willen verbeteren. Het terugbrengen van de populatie ganzen middels ruivangsten worden in alle vier provincies uitgevoerd, incl. de Schiphol zone. Voor u ligt de rapportage van de ruivangsten van 2020. Met deze rapportage geeft het samenwerkingscollectief van de vier Faunabeheereenheden en het Ministerie van I & W mede uitwerking aan dit beleid.

In Nederland is slechts één partij in het bezit van de benodigde vergunningen om ruivangsten uit te voeren: 'Duke Faunabeheer'. De vraag naar ruivangsten is in de afgelopen jaren toegenomen waardoor er concurrentie is ontstaan tussen de verschillende Provincies en het Ministerie van I & W voor meer vangcapaciteit.

Doordat ganzen sterk mobiele vogels zijn die in Nederland niet in geïsoleerde populaties voorkomen is een gebiedsgerichte aanpak waarbij provinciale grenzen leidend zijn niet optimaal voor het terugbrengen van een nationale vogelpopulatie. Lokale groepen ganzen kunnen door middel van ruivangsten tijdelijk worden teruggebracht. Zolang de nationale ganzenpopulatie hoog is zullen lokale groepen door naburige groepen ganzen worden aangevuld of leeggekomen territoria weer worden opgevuld. Een interprovinciale samenwerking voor ganzenbeheer is daarom op grond van zowel beleid, uitvoering en ecologie sterk aan te raden.

Ten behoeve van een interprovinciale samenwerking hebben de eerder genoemde partijen daarom in 2020 besloten een samenwerkingscollectief te vormen voor het uitvoeren van ruivangsten. Via een gezamenlijke opdracht en afspraken over de capaciteitsverdeling trachten zij effectiever ruivangsten in te zetten, de administratieve druk en complexiteit te verlichten en tevens kosten te drukken.

1 Inleiding en uitvoering

In de afgelopen decennia zijn de aantallen ganzen die in Nederland broeden en jaarrond verblijven (standganzen), sterk toegenomen. Met name de populaties van de brandgans, grauwe gans en Canadese gans kennen een exponentiele groei (Buij & Koffijberg, 2019; Voslamber et al., 2010). De ganzenpopulaties hebben de afgelopen jaren kunnen toenemen, doordat deze hebben geprofiteerd van restricties op het gebied van jacht en de toegenomen voedselkwaliteit in intensieve landbouw (Buij & Koffijberg, 2019; Voslamber et al., 2010). Ook is het Nederlandse landschap steeds aantrekkelijker geworden voor broedende ganzen door de overvloedige aanwezigheid van grote en kleine wateren met voedselgebieden in de nabije omgeving (Voslamber et al., 2010). In Noord-Holland werden gedurende de jaarlijks uitgevoerde juli-tellingen van 2019 c.a. 150.000 ganzen waargenomen (Gommer et al., 2019), in Utrecht c.a. 38.000 ganzen (FBE Utrecht, 2020), in Zeeland c.a. 23.500 ganzen (FBE Zeeland, 2020) en in Zuid-Holland c.a. 145.000 ganzen (Keuper et al., 2019).

De toename van het aantal standganzen zorgt echter voor conflicten met onder andere de landbouw en flora en fauna (van der Jeugd et al., 2006). Alleen al in 2019 is er landelijk meer dan 20 miljoen euro uitgekeerd aan gedupeerde boeren in Nederland, als tegemoetkoming in de schade veroorzaakt door ganzen (grauwe gans, brandgans, kolgans en rotgans). Hiervan is ruim 8,5 miljoen euro uitgekeerd verdeeld over de provincies Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland (BIJ12, 2020). In natuurgebieden veroorzaken de groeiende aantallen ganzen schade aan oevervegetaties en rietlanden door overbegrazing. Hierdoor verdwijnt de leefomgeving van een groot aantal diersoorten. Deze veranderingen zorgen ervoor dat de biodiversiteit in natuurgebieden afneemt, waardoor de Natura 2000-doelstellingen en de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) doelen niet gehaald worden. De grote groepen ganzen zorgen naast schade aan gewassen en flora en fauna ook voor onveilige situaties voor luchtverkeer. Het aantal baankruisingen waarbij het risico op bird strikes toeneemt zorgt voor schade aan vliegtuigen, waardoor de veiligheid van passagiers in het geding komt. Dit is vooral rondom de luchthaven Schiphol van belang. Om schade aan

landbouwpercelen te beperken, schade aan flora en fauna terug te dringen en de vliegveiligheid te verhogen worden in verschillende provincies een divers pakket aan beheersmaatregelen uitgevoerd, waaronder ook in Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland. Een van de uitgevoerde beheersmaatregelen is het vangen van ganzen tijdens de rui (ruivangsten). Ganzen zijn tijdens de rui relatief eenvoudig en met minimale verstoring van overige natuurwaarden te vangen, waarna ze middels CO2 kunnen worden gedood. Het doden van ruiende ganzen is een methode waarbij met een eenmalige inspanning een groot aantal standganzen uit de populatie kan worden weggenomen.

Sinds 2012 worden er jaarlijks ruivangsten uitgevoerd. Uitzondering hierop is het jaar 2016. In het jaar 2016 was er door een rechterlijke uitspraak geen ontheffing voor het vangen van ruiende ganzen voor de ruiperiode van 2016. In 2020 zijn de ruivangsten in Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland voor het eerst gecoördineerd uitgevoerd. De Faunabeheereenheden (FBE's) van Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland hebben samen met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat het initiatief genomen om samen te werken in een 'samenwerkingscollectief ruivangsten'. Met dit collectief wordt een eerste stap genomen in interprovinciale samenwerking met als doel het optimaliseren en inzichtelijk maken van de effectiviteit en (on)mogelijkheden van de beheersmaatregel ruivangsten. De ruivangsten in de vier provincies werden gecoördineerd door de betreffende FBE's met uitzondering van de provincie Noord-Holland, deze had de coördinatie uitbesteed aan de heer C.F. Schoon (Natuurlijk! Fauna Advies). De coördinatoren zorgen voor de afstemming met alle betrokken partijen, verzameling van de veldgegevens en aanlevering van de prioritaire vanglocaties aan Duke Faunabeheer. De ruivangsten zijn dit jaar, net zoals de voorgaande jaren, uitgevoerd door één team van Duke Faunabeheer onder leiding van Arie den Hertog. Na het uitvoeren van de ruivangsten werden de gegevens door Arie den Hertog ingevoerd in het Fauna Registratie Systeem (FRS) (Noord-Holland, Utrecht, Zeeland) en Dora (Zuid-Holland). De gegevensbron voor de telrapportage 2020 is FRS en Dora.

1.1 Werkwijze

Ruiende ganzen worden op open water bijeengedreven en geleid naar een al eerder geplaatste vangkraal. Nadat de groep ruiende ganzen zich in de kraal heeft verzameld, wordt deze afgesloten en afgeschermd met kunststof folie. Kunststof folie wordt geplaatst om de vangkooi om prikkels van buitenaf te beperken en zo de stress bij de gevangen ganzen te verminderen. Vervolgens worden de ganzen in een mobiele wagen gedreven, waarna ze door de toevoeging van koolstofdioxide (CO₂) worden gedood. Wageningen Livestock Research en de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) hebben het doden van ganzen met CO₂ in de ruiperiode onderzocht (Buij & Koffijberg, 2019; Voslamber et al., 2007, 2010). Het onderzoek toonde aan dat ganzen binnen één minuut bewusteloos raken. Men concludeerde dat het doden van groepen ruiende ganzen met oplopende CO₂-concentraties vanuit dierenwelzijn acceptabel is wanneer het Richtsnoer Ganzendoden wordt gevolgd (Voslamber et al., 2007). In de richtsnoer staan concrete randvoorwaarden over wanneer en hoe het middel ingezet kan worden. Zo worden er eisen gesteld aan de apparatuur (o.a. opbouw van concentraties, meetapparatuur) en het gebruik ervan (o.a. aantallen dieren, tijdsduur, expertise). Nadat de ganzen zijn gedood worden alle adulte per tweetal en alle juveniele per viertal in een krat gelegd. Vervolgens worden de ganzen opgehaald door het poeliersbedrijf 'Pieter van Meel Wild & Gevogelte'. Van de ganzen wordt alles gebruikt; veren voor de dons industrie, bouten en borst vlees voor menselijke consumptie en de overige delen gaan naar de diervoederindustrie.

1.2 Ontheffingen

In het wild voorkomende soorten ganzen worden beschermd door de regels van de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze juridische bescherming is in hoofdzaak gebaseerd op de bepalingen van de Europese Vogelrichtlijn. Gedeputeerde Staten kunnen op grond van artikel 3.17 Wnb, ten behoeve van de beperking van de omvang van een populatie van in het wild levende vogels een ontheffing verlenen, zoals bedoeld in artikel 3.3 Wnb, indien deze beperking nodig is in het kader van een wettelijk belang. Deze ontheffing wordt in beginsel verleend aan een FBE. Deze handelt overeenkomstig het daartoe vastgestelde en goedgekeurde faunabeheerplan (FBP). De FBE kan de aan haar toegestane handelingen door anderen laten uitvoeren middels een machtiging. De vigerende ontheffingen gaven in 2020 de mogelijkheid tot het uitvoeren van ruivangsten in de periode 01 mei t/m 31 augustus 2020 (Tabel 1).

Tabel 1: Vigerende ontheffingen voor de ruivangsten van 2020. *beperkt gebied.

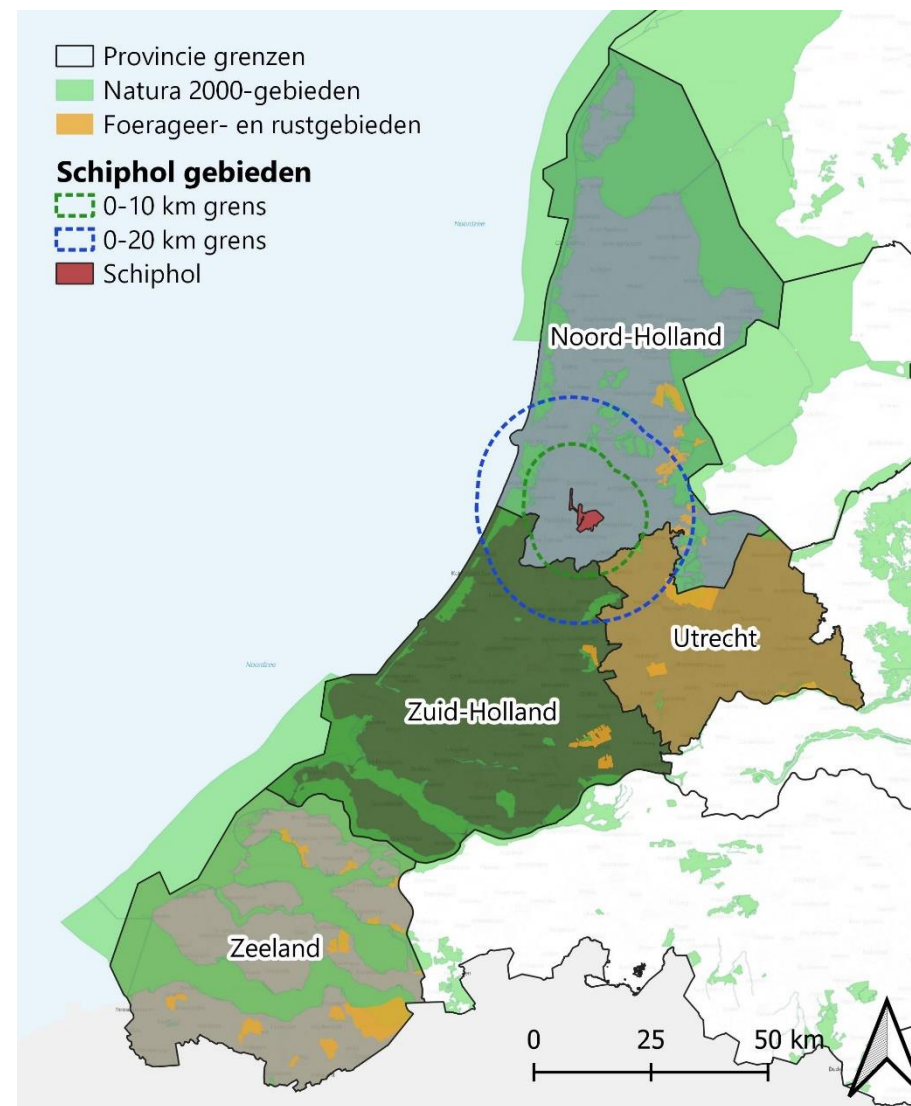
Provincie	Wettelijk belang	Periode	Diersoort	Ontheffing
Noord-Holland	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen (landbouwschade)	1 mei t/m 31 juli	Grauwe gans, brandgans, Canadese gans (groot en klein) en verwilderde en hybride ganzen	612917/616742
Noord-Holland	Veiligheid van het luchtverkeer (vliegveiligheid)	1 mei t/m 31 juli	0-20 km zone: Grauwe gans en verwilderde en hybride ganzen 0-10 km zone: Brandgans, Canadese gans, kolgans, Indische gans en nijlgans	1045511/1063763 & RUD.242274
Utrecht	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en veiligheid van het luchtverkeer (landbouwschade en vliegveiligheid)	1 mei t/m 31 augustus	Grauwe gans, Canadese gans, verwilderde gedomesticeerde gans en brandgans	Z-WNB-BSB-2019-0143
Utrecht	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen (landbouwschade)	1 mei t/m 31 juli	Grauwe gans, Canadese gans, verwilderde gedomesticeerde gans en brandgans	Z-WNB-BSB-2018-0546
Zeeland	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen (landbouwschade)	15 mei t/m 31 juli	Canadese gans (groot), grauwe gans en brandgans*	FF.14.054, FF.14.049, FF.14.051 en ZK17000074/17020176
Zuid-Holland	Voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en veiligheid van het luchtverkeer (landbouwschade en vliegveiligheid)	15 mei t/m 31 juli	Grauwe gans, brandgans, Canadese gans en gedomesticeerde grauwe gans	ODH-2017-00035383

1.3 Werkgebied

De grootste concentraties standganzen komen voor in het westen en midden van Nederland. De provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland huisvesten het grootste gedeelte van de Nederlandse standvogel populatie (58%) (Voslamber et al., 2007). Grauwe ganzen bevinden zich vooral in het zuidwesten en midden van Nederland. Ze komen met name voor langs de grote rivieren, in de lage delen van Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland, Zeeuws-Vlaanderen en op Texel (Voslamber et al., 2007). Canadese ganzen vertonen ongeveer hetzelfde verspreidingsgebied als de grauwe gans (Voslamber et al., 2007). Brandganzen komen geconcentreerd voor, met twee grote populatie in de Zuid-Hollandse delta en in het midden van Noord-Holland (Voslamber et al., 2007). Ganzen kunnen zich makkelijk verplaatsen tussen gebieden, waardoor de populatie standganzen niet gebonden is aan één provincie. Ze verplaatsen zich voornamelijk tijdens hun foerageervluchten. Aangezien ganzen in meerdere provincies schade kunnen veroorzaken, is het van belang dat provincies gaan samenwerken en de standganzen populatie benaderen als een verbonden populatie. Hierdoor kan men effectiever en efficiënter de ganzenproblematiek in Nederland aanpakken. Mede vanuit dit oogpunt is er in 2020 gekozen voor een eerste stap tot samenwerking op het gebied van ruivangsten tussen de faunabeheereenheden (FBE's) van de provincies Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. In alle vier de provincies, die aan de ruivangsten deelnemen, liggen Natura 2000-gebieden en foerageer- en rustgebieden (Figuur 1).

De Natura 2000-gebieden zijn een Europees netwerk van beschermde gebieden. Bepaalde planten, dieren en hun natuurlijke habitat worden door Europese afspraken beschermd in deze zones. Om ruivangsten in Natura 2000-gebieden te mogen uitvoeren moet, wanneer dit niet is opgenomen in de Natura 2000 specifieke beheerplannen, uit onderzoek blijken dat het uitvoeren van de ruivangsten geen negatief effect heeft om de overige natuurwaarden. Als dit zo blijkt kan er naast de ontheffing ook een vergunning worden verleend om in deze gebieden ruivangsten uit te voeren.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft betrokken partijen middels het beleidskader faunabeheer van 27 november 2003, verzocht in gezamenlijk overleg overeenstemming te vinden over het faunabeheer. Hiervan was het doel om onnodige en ongewenste polarisatie over jacht, beheer en schadebestrijding te voorkomen. Hierbij kan worden gedacht aan de realisatie van specifieke beschermingszones in de vorm van foerageer- en rustgebieden. In deze gebieden zijn foerageer mogelijkheden voor overwinterende ganzen en geldt er rust voor ganzen van 1 november tot 1 april. Bij aanwezigheid van brandganzen geldt de rust tot 1 mei en bij aanwezigheid van rotganzen wordt de rust verlengt tot 1 juni. Met behulp van deze ganzen foerageer- en rustgebieden trachten de provincies trekganzen een plek te bieden waar zij in alle rust kunnen overwinteren (Figuur 1).

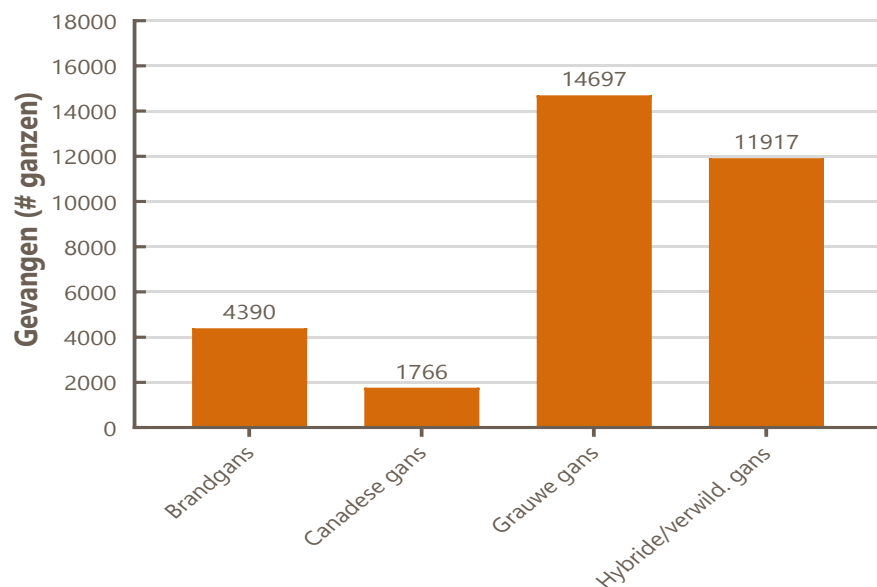

Figuur 1: Aan de ruivangsten deelnemende provincies, de Natura 2000-gebieden, de foerageer- en rustgebieden en de 10 km en 20 km grens rondom luchthaven Schiphol.

2 Resultaten

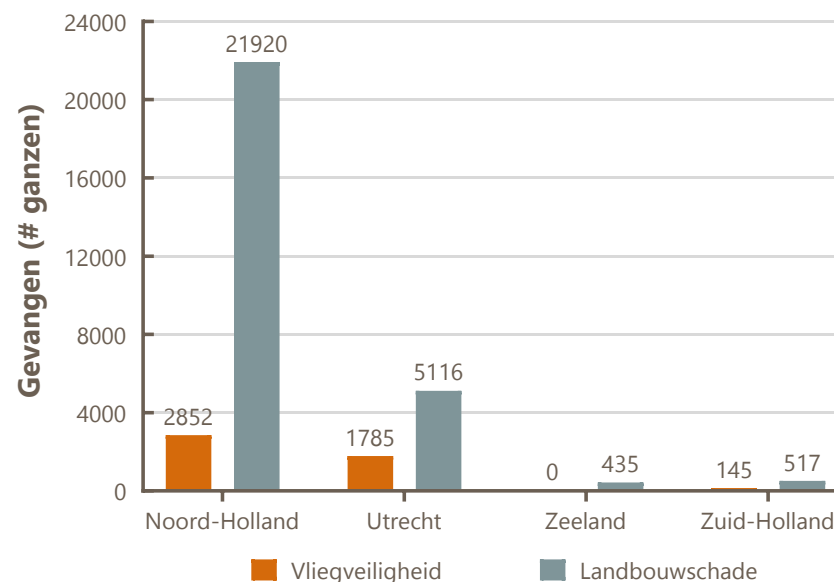
2.1 Totaal aantal gevangen ganzen

Er zijn vijf soorten ganzen gevangen, namelijk verwilderde boerengans, brandgans, Canadese gans (groot en klein), grauwe gans en hybride gans. In totaal zijn er 32.770 ganzen (juveniel en adult) gevangen waarvan hoofdzakelijk grauwe ganzen (14.814) en hybride/verwilderde ganzen (11.917, Figuur 2). In Noord-Holland zijn voornamelijk grauwe ganzen en hybride ganzen gevangen, in Utrecht voornamelijk grauwe ganzen en in Zeeland en Zuid-Holland voornamelijk Canadese ganzen (Bijlage 1: Gevangen ganzen per provincie.). De ruivangsten werden onder twee wettelijke belangen uitgevoerd, namelijk ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen (landbouwschade) en voor de veiligheid van het

Figuur 2: Totaal aantal gevangen ganzen in Noord-Holland, Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland in 2020, verdeeld per soort.

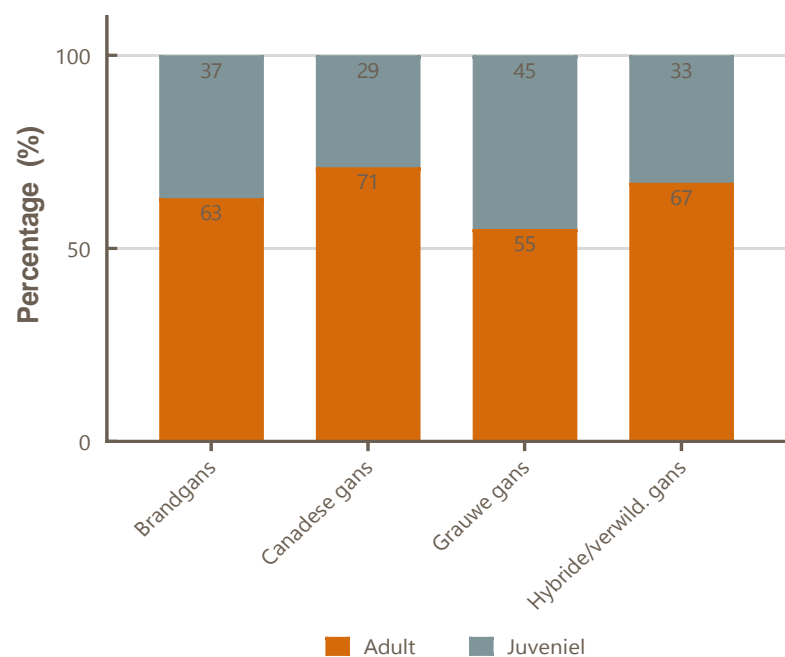
luchtverkeer (vliegveiligheid). De meeste ganzen zijn gevangen onder het wettelijk belang landbouwschade, met de hoogste aantallen in Noord-Holland (21.920 ganzen) en daaropvolgend Utrecht (5116 ganzen). Ruivangsten voor de veiligheid van het luchtverkeer zijn uitgevoerd rondom Schiphol (0-20 km), en laten daardoor alleen gevangen aantallen in de daarbinnen vallende provincies zien, zijnde Noord-Holland (2852), Utrecht (1785) en Zuid-Holland (145) (Figuur 3).

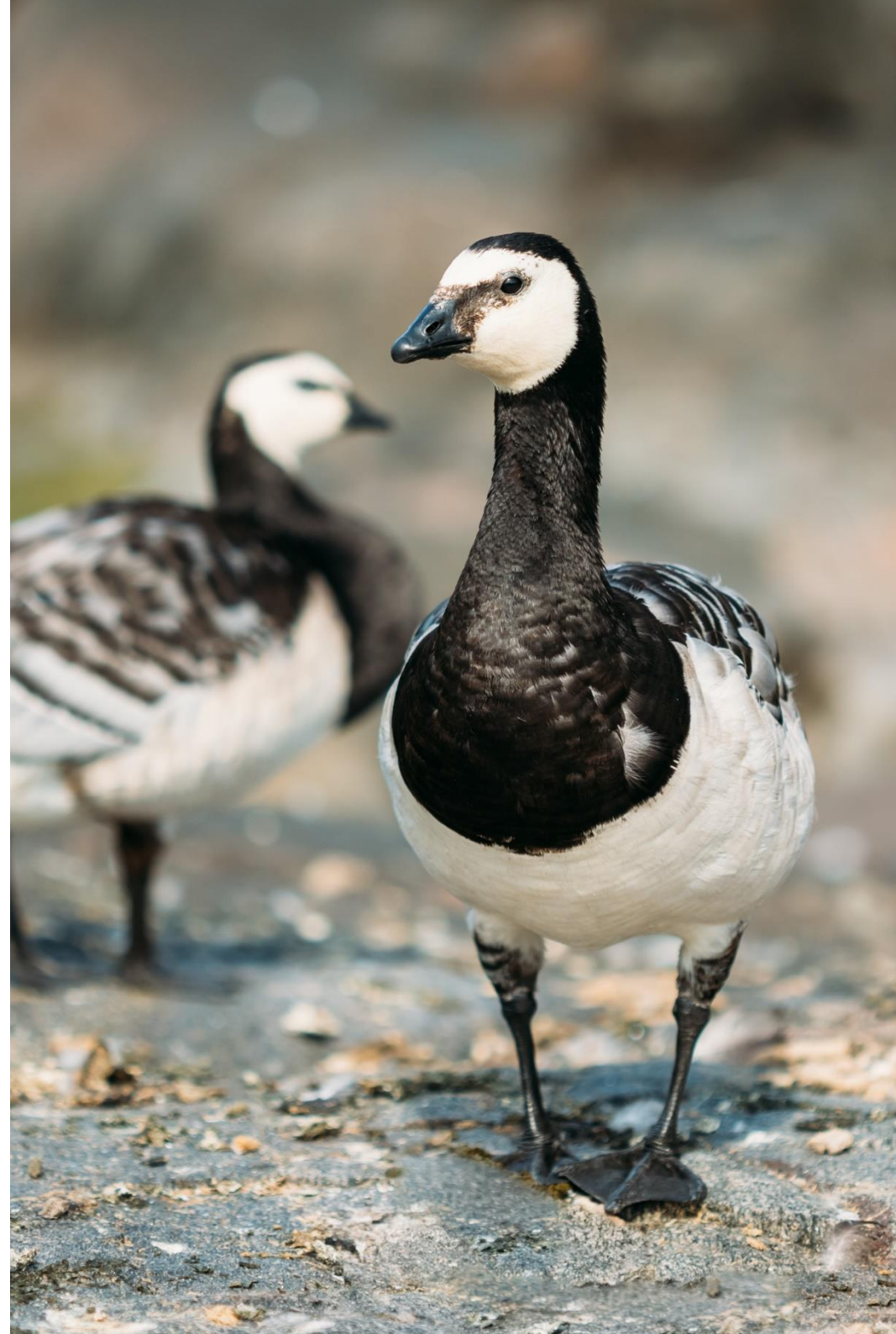
Figuur 3: Verdeling onder welk wettelijk belang per provincie de ruivangsten van 2020 zijn uitgevoerd.

Verdeling adult/juveniel

Gemiddeld is 61% van de gevangen ganzen adult en 39% juveniel. Juvenile individuen betreffen ganzen die dat jaar zijn geboren en bijna kunnen vliegen op het moment van de ruivangsten. Het percentage adult/juveniel is bij de brandgans en hybride/verwilderde ganzen ongeveer gelijk (63% en 67% respectievelijk). De Canadese ganzen hadden een iets hoger percentage adulte individuen (71%). Het percentage adulte was bij de grauwe ganzen het laagst (55%, Figuur 4).

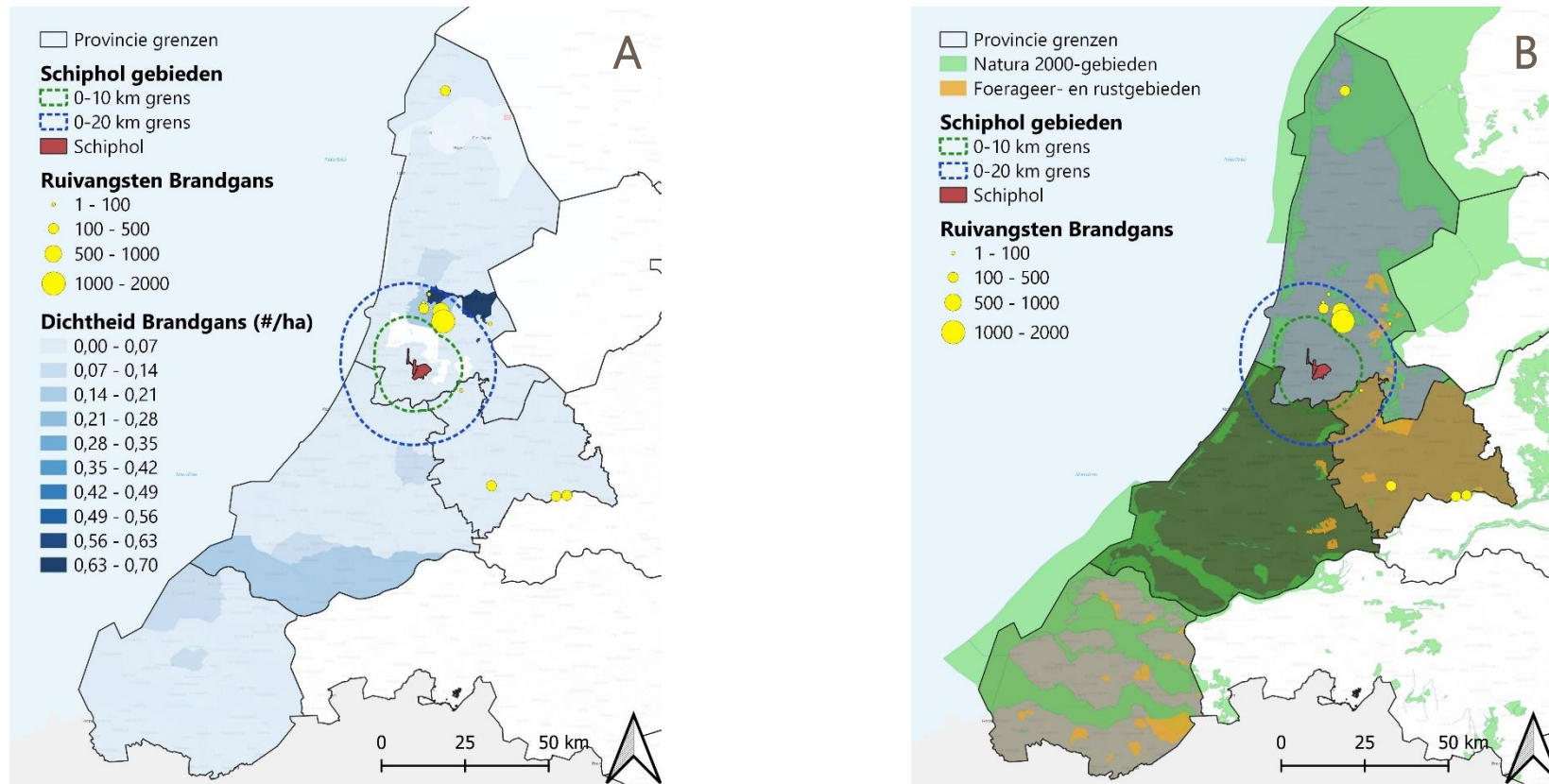
Figuur 4: Verdeling van de in 2020 gevangen ruiende ganzen naar adulte en juveniele individuen per soort.

Vangsten brandganzen

Brandganzen zijn hoofdzakelijk gevangen in de gebieden waar deze ook in hoge dichtheid voorkomen (Figuur 5A). Deze ruivangsten zijn in overeenstemming met het voorkomen van ganzen in of direct nabij Natura 2000-gebieden (Figuur 5B). Het grootste aantal ruiende brandganzen werd gevangen in Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske. De groepen brandganzen die hier zijn gevangen waren respectievelijk 569, 662 en 1221 ganzen groot. Brandganzen

werden ook in kleinere aantallen gevangen in Natura 2000-gebieden Polder Westzaan (357), Duinen en Lage Land Texel (223) en Rijntakken (188 en 361) (Figuur 5, Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden).

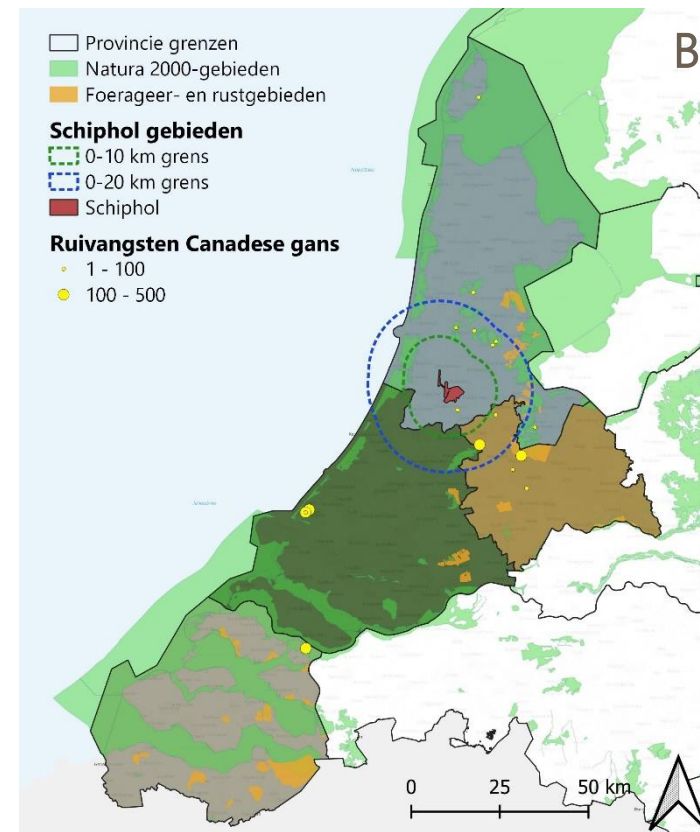
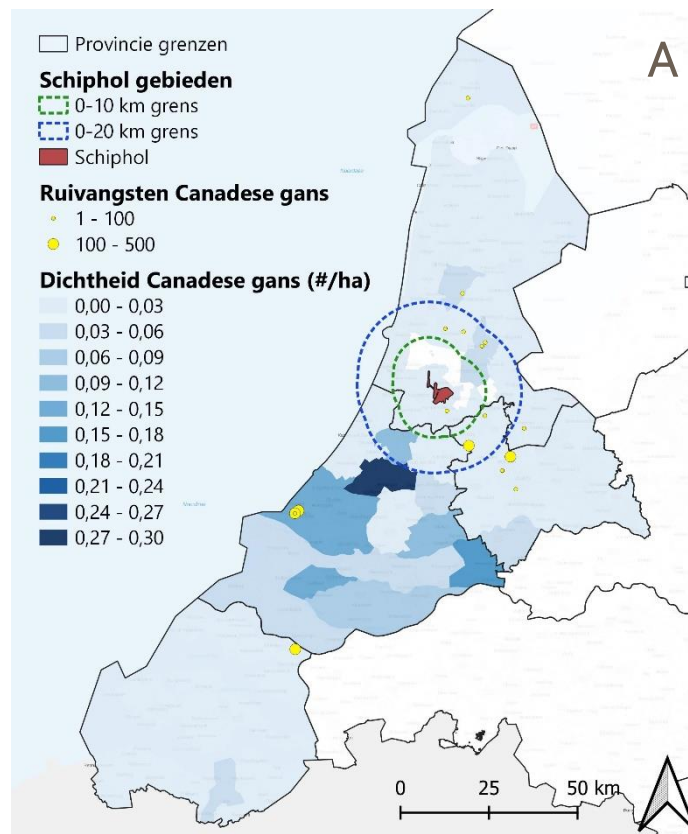

Figuur 5: Het aantal gevangen brandganzen in 2020. A: In vergelijking met het aantal getelde brandganzen per hectare conform de juli-telling van 2020*. B: In vergelijking met de Natura 2000-gebieden en ganzen foerageer- en rustgebieden. *Voor Utrecht en Zeeland zijn de telgegevens van 2019 weergegeven (door de Covid-19 pandemie heeft daar in 2020 geen telling plaatsgevonden).

Vangsten Canadese ganzen

In Utrecht, Zeeland en Zuid-Holland werden doelgericht Canadese ganzen gevangen. In Noord-Holland zijn Canadese ganzen uitsluitend gevangen als bijvangst van groepen gevangen brandganzen, grauwe ganzen of hybride ganzen. Ruivangsten van Canadese ganzen zijn mede hierdoor niet in lijn met de telgegevens. Met name in Zuid-Holland is de dichtheid van Canadese ganzen

hoog (Figuur 6A). De ruiende groepen Canadese ganzen lijken niet gebonden aan Natura 2000-gebieden, met uitzondering van één grote groep (431 ganzen) gevangen in Zeeland in Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak (Figuur 6B, Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden

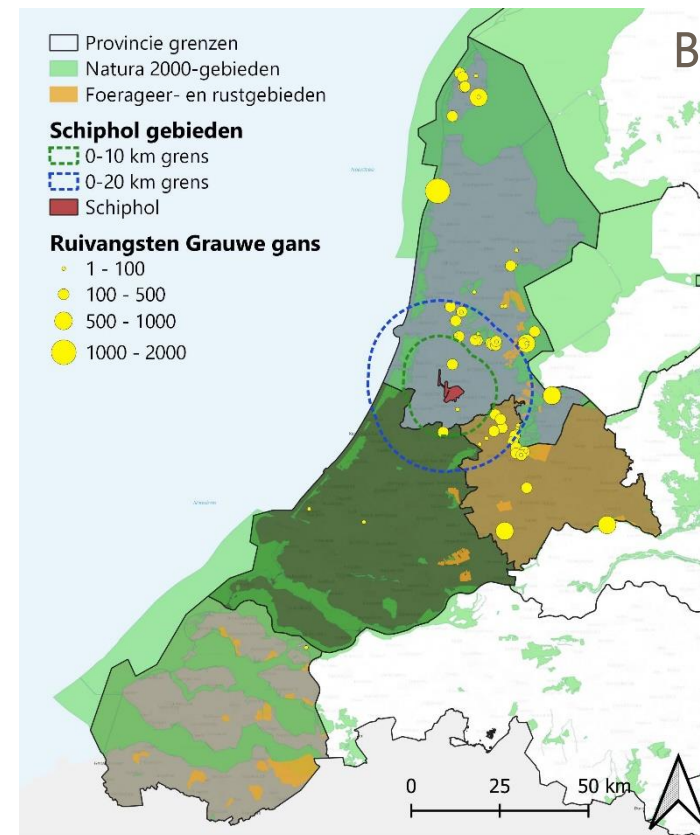
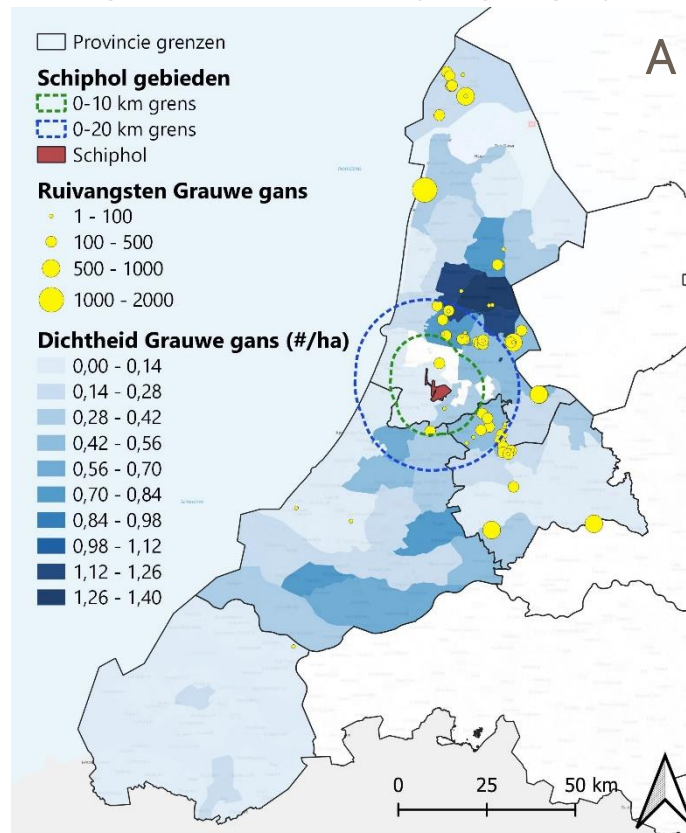

Figuur 6: Het aantal gevangen Canadese ganzen in 2020. A: In vergelijking met het aantal getelde Canadese ganzen per hectare conform de juli-telling van 2020*. B: In vergelijking met de Natura 2000-gebieden en ganzen foerageer- en rustgebieden. *Voor Utrecht en Zeeland zijn de telgegevens van 2019 weergegeven (door de Covid-19 pandemie heeft daar in 2020 geen telling plaats gevonden).

Vangsten grauwe ganzen

Grauwe ganzen zijn, net als brandganzen, voor het overgrote deel gevangen in de gebieden waar het aantal grauwe ganzen per hectare het hoogst is (Figuur 7A). Doordat de dichtheid van grauwe ganzen, in vergelijking met andere ganzen, in alle vier de provincies hoog is, vinden de ruivangsten niet alleen plaats in gebieden met de hoogste dichtheden, maar ook in gebieden met een lagere dichtheid (Figuur 7A). Grauwe ganzen worden voornamelijk in grote groepen in of vlakbij

Natura 2000-gebieden gevangen, zoals de Oostelijke Vechtplassen (182-374 stuks), Duin en Lage Land Texel (207-693 stuks), Eemmeer (533 en 699 stuks), Zouweboezem (812 stuks) en Zwanenwater & Pettemerduinen (1.010 stuks) (Figuur 7B, Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden).

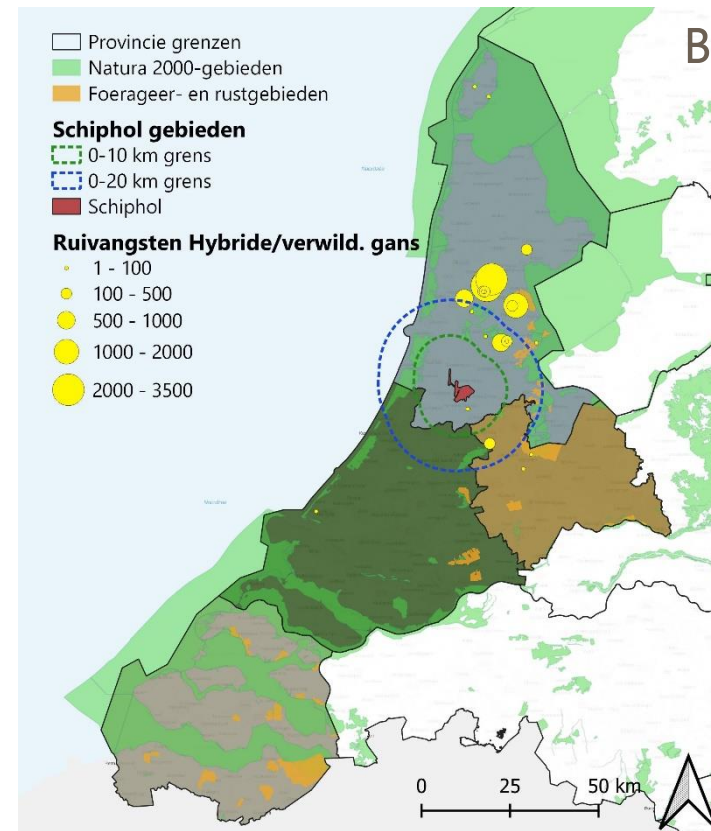
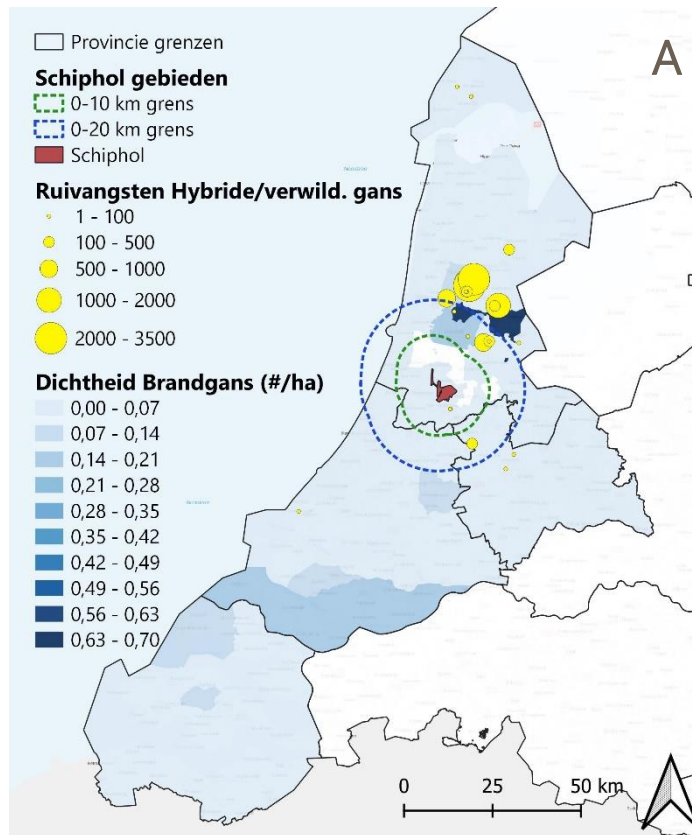

Figuur 7: Het aantal gevangen grauwe ganzen in 2020. A: In vergelijking met het aantal getelde grauwe ganzen per hectare conform de juli-telling van 2020*. B: In vergelijking met de Natura 2000-gebieden en ganzen foerageer- en rustgebieden. *Voor Utrecht en Zeeland zijn de telgegevens van 2019 weergegeven (door de Covid-19 pandemie heeft daar in 2020 geen telling plaats gevonden).

Vangsten hybride en verwilderde ganzen

Hybride en verwilderde ganzen zijn hoofdzakelijk gevangen in de gebieden waar ze ook in hoge dichtheden voorkomen (Figuur 8A). Hybride ganzen werden alleen in Noord-Holland gevangen, waarvan de meeste zijn gevangen in Natura 2000-gebieden Eilandspolder en Polder Zeevang (124-3365 stuks). In Natura 2000-gebied IJperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske zijn ook nog grote groepen hybride ganzen gevangen (143-524 stuks) (Figuur 8B, Bijlage 2:

Genoemde Natura 2000-gebieden). Tijdens twee van deze vangacties zijn grote groepen boerenganzen gevangen (72 en 322 stuks) (Figuur 8). De overige boerenganzen waren bijvangst van andere groepen.

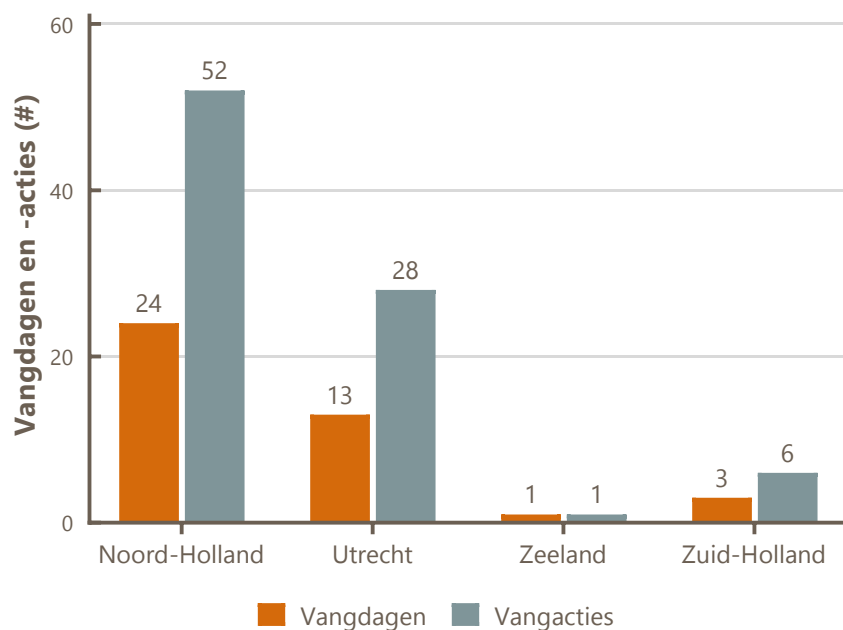
Figuur 8: Het aantal gevangen hybride en verwilderde ganzen in 2020. A: In vergelijking met het aantal getelde hybride en verwilderde ganzen per hectare conform de juli-telling van 2020*. B: in vergelijking met de Natura 2000-gebieden en ganzen foerageer- en rustgebieden. *Voor Utrecht en Zeeland zijn de telgegevens van 2019 weergegeven (door de Covid-19 pandemie heeft daar in 2020 geen telling plaats gevonden).

2.2 Vangstproces

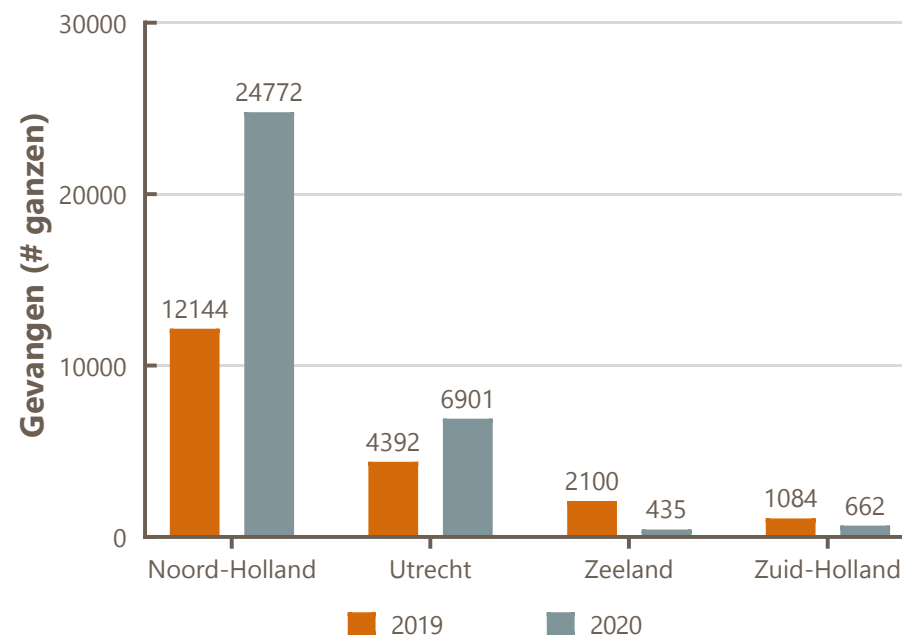
Uitvoering

Dit jaar zijn er in totaal 87 vangacties uitgevoerd door Duke Faunabeheer verdeeld over 41 dagen. Hiervan zijn er 52 vangacties uitgevoerd in Noord-Holland, 28 in Utrecht, 1 in Zeeland en 6 in Zuid-Holland (Figuur 9). Over het algemeen zijn er in 2020 meer ganzen gevangen dan in 2019. Dit is voornamelijk gebeurd in Noord-

Holland (+104%) en Utrecht (+57%). In Zeeland (-79%) en Zuid-Holland (-45%) zijn in 2020 minder ganzen gevangen. De afnamen in deze provincies zijn in absolute aantallen aanzienlijk kleiner dan de absolute toenames in Noord-Holland en Utrecht (Figuur 10).

Figuur 9: Het aantal vangdagen en vangacties in 2020 per provincie.

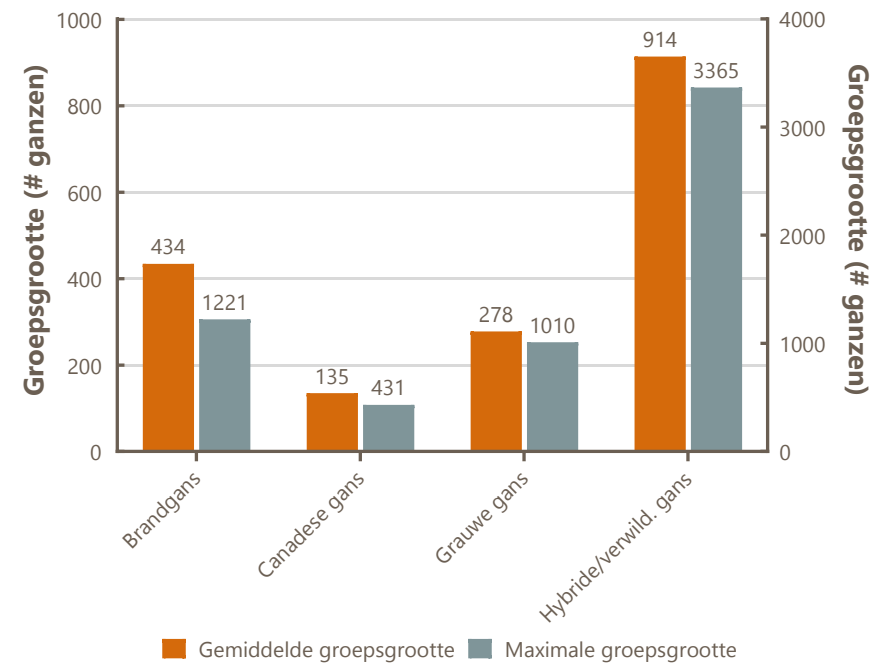

Figuur 10: Aantal gevangen ganzen in 2019 en 2020 in de vier provincies: Noord-Holland, Utrecht, Zeeland, Zuid-Holland.

Groeps grootte

Het gemiddeld aantal gevangen ganzen per vangactie was 385 ganzen. De grootste groep bestond uit hybride ganzen (3365 individuen) waardoor deze groep de grootste gemiddelde groeps grootte hadden (914 individuen). Brandganzen werden daarna in de grootste groepen gevangen (maximaal: 1221, gemiddeld: 434). Grauwe ganzen werden ook in grotere groepen gevangen (maximaal: 1010, gemiddeld: 278). Canadese ganzen werden niet in grote groepen gevangen (maximaal: 431 individuen, gemiddeld: 135) (Figuur 11).

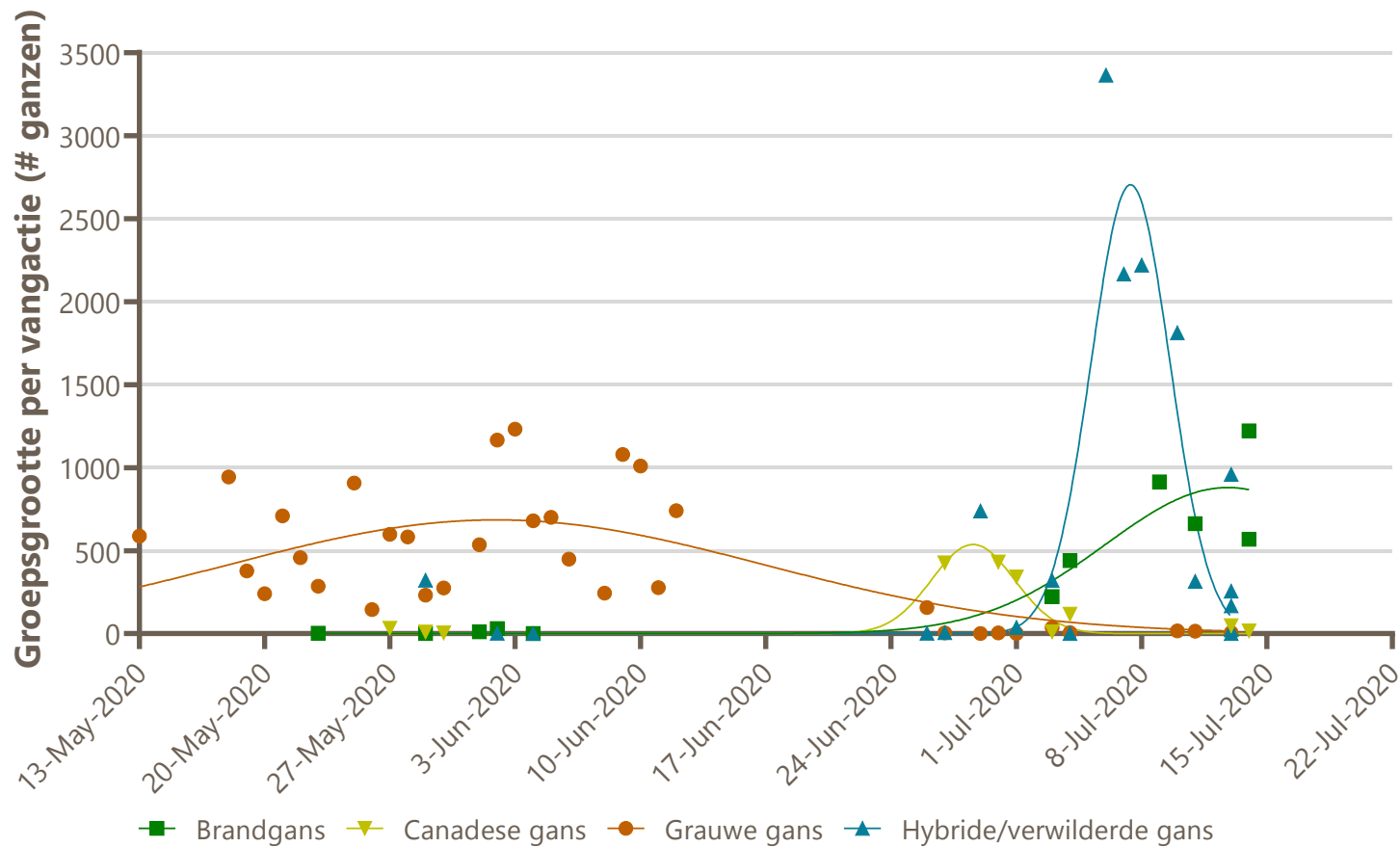

Figuur 11: Gemiddelde en maximale groeps grootte per soort van de ruivangsten uitgevoerd in 2020.

Groepsgrootte gedurende het seizoen

Over tijd is te zien dat vangstresultaten logischerwijs in lijn zijn met de verschillende ruiperiodes. Figuur 12 is de ruipiek van grauwe ganzen rond eind mei/begin juni. De piek voor Canadese ganzen vindt c.a. eind juni/begin juli plaats en de ruipiek van brandganzen is c.a. midden juli. In Figuur 12 is de piek van brandganzen niet zichtbaar. Dit komt zeer waarschijnlijk doordat de ruivangsten ophouden voordat de ruiperiode van brandganzen geheel is afgelopen (ruien

gehele maand juli). Hybride ganzen bestaan voornamelijk uit een kruising van Canadese ganzen en brandganzen en dit is ook terug te zien in hun piek in de ruiperiode. Deze ligt tussen de piek van de Canadese gans en de (verwachte) piek van de brandgans.

Figuur 12: Aantal gevangen ganzen over tijd weergegeven per soort, periode 2020.

3 Discussie

Gedurende de ruivangsten van 2020 zijn er aanmerkelijk meer ganzen gevangen dan in 2019 (toename van 66%). Een mogelijke verklaring hiervoor is de afname van nestreductie. Door de Covid-19 pandemie zijn er begin 2020 minder nesten behandeld dan in de voorgaande jaren. Het gebrek aan nestbehandelingen heeft echter niet geleid tot een toename van gevangen juveniele vogels gedurende ruivangsten 2020. Deze was net als vorig jaar c.a. 60%-40% verdeeld, waarbij 60% van de gevangen ganzen adulte ganzen betrof. Dit wekt de indruk dat nestbehandelingen mogelijk een indirect negatief effect hebben op de omvang van ruigroepen door verstoring van de sociale structuur. Deze hypothese wordt onderbouwd door de vroege groepvorming in zogenaamde ganzen crèches (Scheiber, 2013). Ganzen crèches zijn groepen ganzen waarbij kuikens van meerdere nesten onder de hoede van slechts enkele volwassen ganzen vallen. Deze vroege groepvorming bestaat voor het merendeel uit kuikens en slechts enkele volwassen vogels. Gedurende rui zijn deze bestaande groepen vanuit het veiligheid aspect echter weer aantrekkelijk voor volwassen ganzen om bij aan te sluiten (Loonen et al., 1999).

De meeste ganzen zijn in 2020 gevangen in Natura 2000-gebieden. De aanwezigheid van ruiende ganzen in met name natuurgebieden wordt waarschijnlijk veroorzaakt door de eerdere ervaringen van ganzen, en mogelijk ook door het adaptieve vermogen van individuele ganzen. Zo heeft een onderzoek bij rotganzen weergegeven dat rotganzen meerdere mogelijke ruilocaties bezoeken voordat zij een definitieve keuze voor hun ruilocatie maken voor dat jaar. Dit suggereert dat gewenste ruilocaties kunnen worden gestuurd door ze kort voor de rui te optimaliseren dan wel minder geschikt te maken. Dit kan bijvoorbeeld door jachtdruk, recreatiedruk en de toegankelijkheid tot foerageergronden aan te passen. De juli-tellingen tonen aan dat de provincie Noord-Holland samen met Zuid-Holland de hoogste concentratie ganzen heeft. Dit is ook terug te zien in de schadecijfers geregistreerd door BIJ12-faunazaken (BIJ12, 2020). De FBE Noord-Holland en Utrecht hebben ervoor gekozen om met betrekking tot beheer, meer in te zetten op de ruivangsten. Dit heeft in de praktijk echter geen gevolgen doordat de maximale capaciteit van de uitvoerder is bereikt. Zo zijn er 41 vangdagen geweest in 2020 ten opzichte van 43 vangdagen in 2019.

Wel is het aantal gevangen ganzen significant toegenomen, in Noord-Holland zijn er tweemaal zoveel ganzen gevangen (+104%) en in Utrecht is het aantal gevangen ganzen met 57% toegenomen ten opzichte van 2019. Deze toename is te wijten aan grotere groepen ganzen en niet aan een toename van vangacties.

De grootste groepen die worden gevangen bestaan uit brandganzen/hybride ganzen. Deze ruivangsten vinden dan ook plaats richting het einde van de vangperiode. De hybride ganzen die zijn gevangen zijn allen een kruising van een brandgans met een andere soort. Deze ganzensoorten zijn, doordat ze niet in aanmerking komen voor een tegemoetkoming in schade, slechts in mindere mate verantwoordelijk voor de getaxeerde schade in Nederland. De effectiviteit van ruivangsten wordt niet direct bepaald door de groepsgrootte. Hoewel het aantal gereduceerde adulte ganzen bepalend is voor de reductie van een populatie zijn factoren zoals de ganzensoort, locatie van rui en de inzet van andere effectieve middelen bepalend voor de maatschappelijke schade. Met name de grauwe ganzen populatie veroorzaakt de hoogste getaxeerde schade en komt in lokale vaak beginnende populaties voor. De brandganzen populatie veroorzaakt in vergelijking minder getaxeerde schade. Er valt te beargumenteren dat de ruivangsten zich moeten richten op (beginnende) groepen grauwe ganzen op locaties waar andere beheermiddelen niet kunnen worden toegepast. Ook vliegveiligheid dient voorrang te krijgen op materiele schade. De ruivangsten van 2020 laten zien dat de ruivangsten zich met name hebben gericht op de grauwe ganzen in en rondom de Schiphol zones en dat pas na de ruiperiode van de grauwe ganzen is besloten om voor grote groepen van andere soorten te gaan.

Over het algemeen werden ganzen gevangen in of rond gebieden waar ze in hoge dichtheden voorkomen. Bij brandganzen was dit echter niet altijd het geval. Zo bevinden er zich in het zuiden van Zuid-Holland, langs de grote wateren, hoge concentraties brandganzen. Deze populatie lijkt zich nog in kleine mate uit te strekken naar het noordwesten van Zeeland. Er zijn dit jaar in deze regio echter geen brandganzen gevangen (Figuur 5). Kijkende naar waar deze soort het meeste voorkomt, hadden er idealiter wel in deze regio ruivangsten uitgevoerd moeten worden. De ruivangsten op brandganzen die zijn uitgevoerd in

bijvoorbeeld de provincie Utrecht en op Texel, zijn in gebieden met een lage concentratie brandganzen (Figuur 5). Dit is in vergelijkbare mate ook het geval bij Canadese ganzen (Figuur 6). Op Texel zijn veel ruivangsten uitgevoerd, voornamelijk op grauwe ganzen. Texel heeft echter geen hoge concentratie grauwe ganzen in vergelijking met andere gebieden in de vier provincies (Figuur 7). Gezien de beperkte vangcapaciteit van de uitvoerende partij, is dit een punt van aandacht voor de ruivangsten van 2021. Wel dient hierbij benadrukt te worden dat de juli-telling plaats vinden midden in de ruiperiode waardoor de dichtheden ganzen lager kunnen uitvallen juist op de locaties waar nu veel ruivangsten plaats vinden, zoals Texel.

Schiphol

Er is een aanzienlijk aantal ruivangsten uitgevoerd binnen de 0-20 km grens rondom Schiphol. De grootste groepen zijn echter gevangen net buiten deze grens. Binnen de 0-10 km grens zijn weinig ruivangsten uitgevoerd en bij de ruivangsten die zijn uitgevoerd werden er kleinere groepen gevangen. Deze resultaten zijn in lijn met de Schipholtellingen. Deze tellingen tonen aan dat er zich in dit gebied slechts een kleine populatie ganzen bevindt en dat deze populatie de laatste jaren stabiel lijkt (Non & Visbeen, 2020). Het uitgevoerde beheer in de 0-10 km zone lijkt de ganzenpopulatie klein en stabiel te houden, waardoor er in deze gebieden beperkte mogelijkheden bestaan om effectief ruivangsten uit te voeren. In de 10-20 km zone zijn er nog wel hogere concentraties ganzen. In deze zone liggen ook meerdere Natura 2000-gebieden waar ook dit jaar weer grote groepen ganzen zijn gevangen (Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld & Twiske, Polder Westzaan en Wormer- en Jisperveld & Klaverpolder) (Figuur 5, Figuur 7, Figuur 8). Het blijft dus van belang om in de 10-20 km zone ruivangsten te blijven uitvoeren, om daar de populatie naar beneden te brengen. Het is nog steeds belangrijk de 0-10 km zone te monitoren op grote groepen ruiende ganzen en mochten deze aanwezig zijn, hier ook ruivangsten uit te voeren.

4 Conclusie

De ruivangsten kunnen door locatiekeuze in de toekomst nog deels geoptimaliseerd worden. Deze optimalisatie zal echter niet leiden tot een toename aan vangstresultaten. De bestaande vangstcapaciteit wordt momenteel maximaal ingezet. Om meer ganzen te beheren met ruivangsten is een tweede uitvoeringsteam noodzakelijk. Dit komt mede doordat de huidige uitvoerder heeft aangegeven niet meer vangacties te kunnen uitvoeren en ook niet verder te willen uitbreiden. Een tweede uitvoerder zal naast capaciteit vergroting ook leiden tot een afname van onderlinge druk, tussen de provincies en het ministerie, over het minimumaantal vangdagen in zijn of haar provincie dan wel in de schipholzone. In het jaar 2020 zijn in alle Provincies minder vangdagen uitgevoerd dan om gevraagd was.

5 Aanbevelingen

4.1 Communicatie

Ruivangsten worden uitgevoerd door één uitvoerder, Duke faunabeheer. Organisaties waarmee de uitvoerder verplicht is af te stemmen zijn de vijf ganzen coördinatoren (vier FBE's en het ministerie) en de vier handhaving- en toezichtorganen van de Provincies. Ook is de uitvoerder verplicht om elke vangactie vooraf af te stemmen met de betreffende terreinbeheerders. Doordat al deze organisaties (de FBE's/ Schiphol/ TBO's en handhaving & toezicht) hun eigen communicatieprotocollen en voorwaarden hebben wordt de uitvoering in de praktijk tot een onredelijk niveau belast. Zo dient de uitvoerder in een provincie 7 dagen voor aanvang te melden op welke vanglocatie hij voornemens is te opereren om in de andere provincie een meldingsplicht van 24 uur te hebben. Waar in de ene Provincie een telefoontje volstaat is in de andere Provincie het doorlopen van een officieel meldingsportaal verplicht. Doordat in het veld de ganzen niet vast op locatie blijven is de uitvoerder genoodzaakt de mogelijkheid te hebben om flexibel te kunnen optreden. De huidige, van elkaar afwijkende, werkprotocollen bij de verschillende instanties zorgen voor problemen in de uitvoering, communicatieproblemen en ergernissen die redelijkerwijs voorkomen kunnen worden. Vanuit het samenwerkingscollectief wordt bovenstaand probleem opgepakt en zal een centraal meldpunt worden aangewezen waar zowel de locatie van vangen als de resultaten van de dag gemeld kunnen worden. Deze informele communicatie uitwisseling zal middels een gesloten chatgroep tussen ganzencoördinatoren en de uitvoerder worden opgezet. Aan de verschillende handavings/toezichtinstanties wordt gevraagd mee te denken aan een uniform meldings- en/of uitvoeringsprotocol die gelijk is in alle provincies. Hiermee wordt getracht alle partijen te voorzien van duidelijke informatie over zowel de uitvoering vooraf als de resultaten achteraf. Het samenwerkingscollectief zal hiervoor de betrokken partijen uitnodigen voor een werkoverleg.

4.2 Administratieve lasten

Momenteel zijn gedurende het ruiseizoen zeven ontheffingen benodigd voor het uitvoeren van het provinciaal en ministerieel beleid ten aanzien van ruivangsten in West-midden Nederland. Afhankelijk van de locatie van ruivangsten is aanvullend ook een vergunning Wet- natuurbescherming noodzakelijk. De vergunningen hebben ieder eigen voorwaarden waar en hoe in het terrein er uitvoering gegeven mag worden aan de ruivangsten. In 2020 had de uitvoerder c.a. 20 vergunningen met de daaraan gekoppelde ecologische onderzoeken. Het collectieve boekwerk die deze 27 toestemmingen en gelieerde rapporten creëren, is redelijkerwijs niet te bevatten gedurende een dag uitvoering.

In de praktijk wordt de uitvoerder ondersteund door de aanwezigheid van terreinbeherende organisaties die met hun kennis van het gebied, vaak nog aanvullend op de vergunning Wet- natuurbescherming, de uitvoerder aansturen om kwetsbare flora en fauna te ontzien. Ook bij de ganzencoördinatoren leeft het besef van de complexiteit van voorwaarden in de verschillende toestemmingsbesluiten. Zij trachten middels afstemming met het bevoegde gezag en aanwezigheid bij de uitvoering te voorzien in de voorwaarden van de verschillende instanties en de communicatie behoefte vanuit het bevoegde gezag. Bij iedere vangactie en gedurende de gehele vangactie (>40 vangdagen) zijn er vanuit de overheid twee toezichthouders aanwezig. Sinds 1999 worden er ruivangsten uitgevoerd en zijn er geen noemenswaardige incidenten voorgevallen. De inzet vanuit de overheid lijkt daarmee disproportioneel.

Het samenwerkingscollectief zal ter verlichting van de administratieve lasten verkennen of de voorwaarden in de vergelijkbare ontheffingen en vergunningen kunnen worden afgestemd. Ook zal worden onderzocht of het aantal daarvan kan worden teruggebracht. Tevens zal het samenwerkingscollectief het gesprek met de bevoegde instanties openen om na te denken over de intensiteit van toezicht in het veld.

Literatuurlijst

- BIJ12. (2020). *Cijfers faunaschade 2019*.
- Buij, R., & Koffijberg, K. (2019). *Ganzen en ganzenschade in Nederland: Overzicht van kennis en kennishiaten voor effectief beleid*.
- FBE Utrecht. (2020). Jaarverslag 2019. In *Faunabeheereenheid Utrecht*.
- FBE Zeeland. (2020). *Jaarverslag 2019*.
- Gommer, R., Lageschaar, B., Stout, B., Keuper, D., & Guldemon, A. (2019). *Zomerganzen in Noord-Holland 2019*.
- Keuper, D. D. J., Gommer, R. J., Stout, B. J. B., & Lageschaar, L. C. C. (2019). *Integrale telling standganzen Zuid-Holland 2019*.
- Loonen, M. J. J. E., Bruinzeel, L. W., Black, J. M., & Drent, R. H. (1999). The benefit of large broods in barnacle geese: A study using natural and experimental manipulations. *Journal of Animal Ecology*, *68*(4), 753-768-undefined.
- Non, W., & Visbeen, F. (2020). *Ganzen en vliegveiligheid rondom Schiphol. Jaarlijkse rapportage 2018*.
- Scheiber, I. B. R. (2013). *The Social Life of Greylag Geese: patterns, mechanisms and evolutionary function in an avian model system*. (I. B. R. Scheiber, B. Weiss, J. Hemetsberger, & K. Kotrschal, Eds.). Cambridge University Press.
- van der Jeugd, H., Voslamber, B., van Turnhout, C., Sierdsema, H., Feige, N., Nienhuis, J., & Koffijberg, K. (2006). *Overzomerende ganzen in Nederland: grenzen aan de groei?*
- Voslamber, B., van der Jeugd, H., & Koffijberg, K. (2007). Aantallen, trends en verspreiding van overzomerende ganzen in Nederland. *Limosa*, *80*, 1–17.
- Voslamber, B., van der Jeugd, H., & Koffijberg, K. (2010). Broedende ganzen in Nederland. *De Levende Natuur*, *111*(1), 40–44.

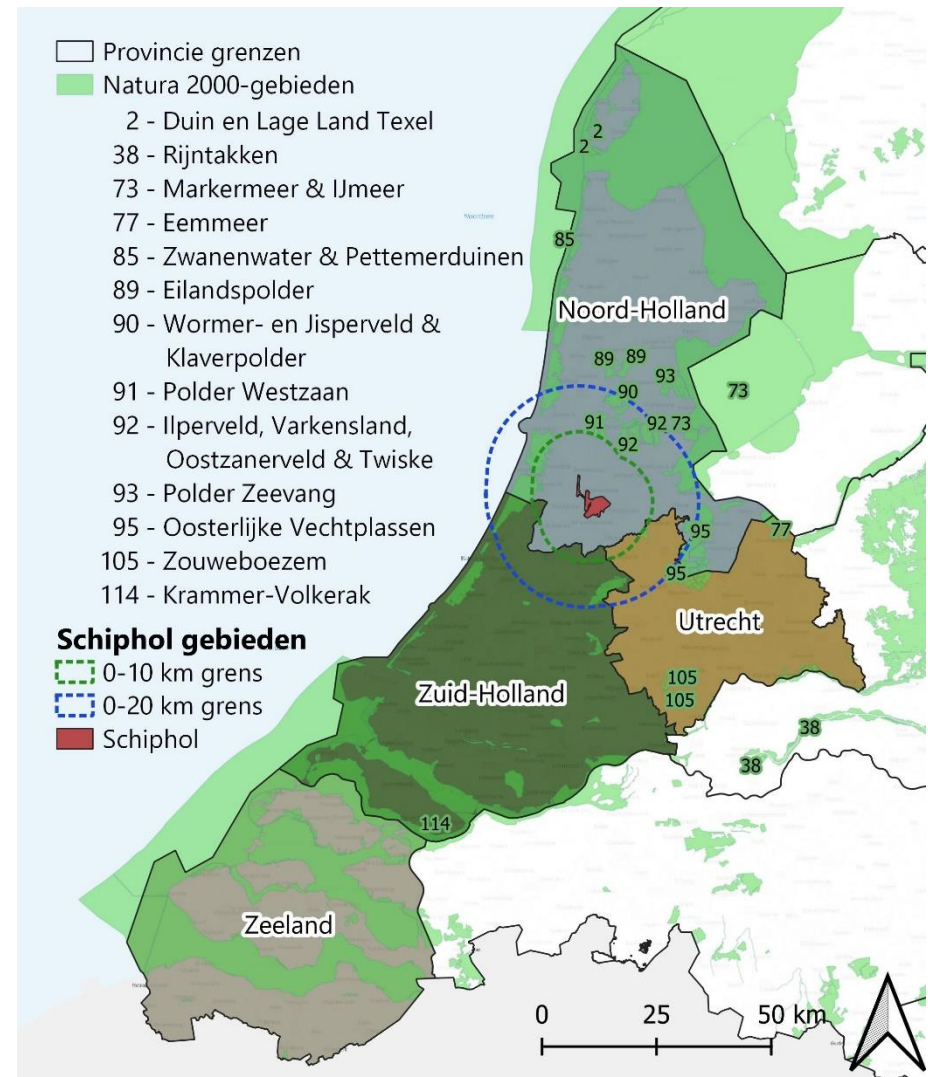
Bijlagen

Bijlage 1: Gevangen ganzen per provincie.

Tabel 2: Aantal gevangen ganzen per soort en per provincie.

	Noord- Holland	Utrecht	Zeeland	Zuid- Holland	Totaal
<i>Brandgans</i>	3474	916	-	-	4390
<i>Canadese gans</i>	399	532	431	404	1766
<i>Grauwe gans</i>	9347	5125	4	221	14.697
<i>Hybride gans</i>	11.422	-	-	-	11.422
<i>Verwilderde boerengans</i>	130	328	-	37	495
Totaal	24.772	6901	435	662	32.770

Bijlage 2: Genoemde Natura 2000-gebieden

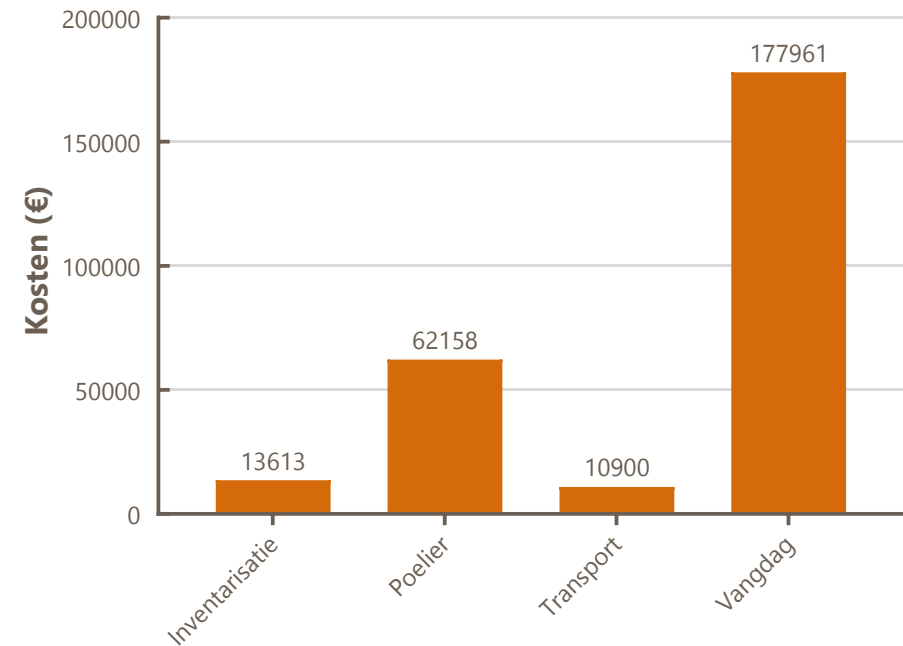
Figuur 13: In de tekst genoemde Natura 2000-gebieden.

Bijlage 3: Kosten overzicht

Het uitvoeren van ruivangsten is een arbeidsintensieve maatregel waarbij meerdere mensen gecoördineerd moeten samenwerken. De resulterende gedode ganzen worden volledig verwerkt voor consumptie. De delen die niet geschikt zijn voor menselijke consumptie worden verwerkt tot hondenvoer. De ganzen dienen zo snel mogelijk na het doden getransporteerd te worden naar de poelier. Dit gebeurt met koelwagens. Het proces van gans in het veld naar gans op het bord brengt de nodige kosten met zich mee. De uitvoerende kosten van de ruivangsten van 2020 kwamen voor bovengenoemd proces neer op € 264.631, - incl. BTW. Dit komt neer op € 8,08 kostprijs per gans.

Het grootste deel van de kosten (67%) betreft het vangen en doden van de ganzen, gevolgd door de verwerking bij de poelier (24%). De kosten van het onderzoeken van veldlocaties (5%) en het transporteren van de ganzen (4%) zijn hierbij relatief klein (Figuur 14).

De overhead kosten waaronder de coördinatie vanuit de verschillende faunabeheereenheden, administratieve verwerking en de afstemming en aanwezigheid van stakeholders zoals terreinbeherende organisaties en handhaving & toezicht zijn niet opgenomen in het overzicht.

Figuur 14: Kosten verdeling ruivangsten 2020.